

Окремий аспект визначається щодо міжнародного інформаційного права, як відносно автономного інституту міжнародного публічного та приватного права.

Використана література

1. Бачило И.Л., Белов Г.Д. О концепции правового обеспечения информатизации России. Законодательные проблемы информатизации общества. // Труды 52. Институт законодательства и сравнительного правоведения при Верховном Совете РФ. – М., 1992.
2. Інформатизація, право, управління (організаційно-правові питання). Монографія / Калюжний Р.А., Крупчан О.Д., Гавловський В.Д., Гуцалюк М.В., Швець М.Я., Цимбалюк В.С. / За заг.ред. Швеця М.Я., Крупчана О.Д. – К.: НДЦП АПрНУ, 2002. – 191 с.
3. Інформаційне забезпечення управлінської діяльності в умовах інформатизації: організаційно-правові питання теорії і практики. Монографія. / Калюжний Р.А., Шамрай В.О., Гавловський В.Д. Гуцалюк М.В., Швець М.Я., Цимбалюк В.С., Яцишин Ю.В., Ластовецький А.С. / За ред. Р.А. Калюжного та В.О. Шамрая. – К.: АДПС України, 2002. – 296 с.
4. Калюжний Р.А., Цимбалюк В.С. Інформатизація державного управління і національна безпека України. // Розбудова держави, 1993. – №8. – С.20-21.
5. Калюжний Р.А., Цимбалюк В.С. Вдосконалення інформатизації ОВС України - передумова покращення їх діяльності в боротьбі зі злочинністю // Правова система України: теорія і практика. – К.: 1993. – С.397-399.
6. Калюжний Р.А., Цимбалюк В.С. Розбудова держави та інформатизація державного управління (соціальні та організаційно-правові питання). // Розбудова держави, 1994. – №2. – С.31-36
7. Калюжний Р., Гавловський В., Цимбалюк В., Гуцалюк М. Питання концепції реформування інформаційного законодавства України. // Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні. – К. 2000. – С.17-21.
8. Копылов В.А. Информационное право: Учебное пособие. – М.: “Юристъ”, 1997. 472 с.
9. Організована злочинність та інформаційні технології. (параграф 3 Розділу III. Основні напрямки та тенденції організованої злочинності в Україні). //Організована злочинність в Україні /за ред. Я.Ю.Кондратьєва. – К.: НАВСУ, 1999. – С.73-78.
10. Цимбалюк В.С., Гавловський В.Д. Інформаційне право. Навчально-методичний комплекс. – К.: Інститут економіки управління та господарського права. 1999. – 183 с.

М.ШВЕЦЬ, доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

НОВА ТЕХНОЛОГІЯ ЗАКОНОТВОРЕННЯ

Технічна база переробки інформації Верховної Ради Української РСР в 1990 році складалась з понад 200 друкарських машинок і малопотужної копіювальної техніки. Комп'ютеризована (інформаційно - аналітична) переробка інформації не існувала.

Інформаційна база зберігалась на паперових копіях і це приводило до того, що в процесі спрацювання та обговорення народними депутатами і фахівцями кожен законопроект повністю передруковувався в середньому дев'ять разів. Технологічний цикл проходження законопроекту від дати реєстрації до оприлюднення (дати публікації) у “Відомостях Верховної Ради України” дорівнював у середньому понад дев'яносто днів.

Отже, після оголошення незалежності України необхідність створення нової ефективної системи інформаційно-аналітичного забезпечення законотворчої, нормотворчої, правозастосовної та правоосвітньої діяльності обумовлена актуальністю вирішення соціально-економічних проблем, розбудови нормативно-правових основ демократичної держави, форму-

Інформаційні комплекси широкого призначення під'єднані до мережі Інтернет, що дає можливість користувачам ознайомлюватись із законодавством України, брати участь у формуванні та використанні міжнародної системи правової інформації, мати доступ до світових інформаційних ресурсів, здійснювати порівняльний аналіз нормативних актів України із законодавством інших країн, використовувати світовий досвід, гармонізувати законодавчу базу України з міжнародним правом.

Створена система має загальнодержавне, народногосподарське та міжнародне значення для України. На даний час система інтегрує понад двадцять територіально-рознесених автоматизованих комплексів опрацювання даних, що забезпечують цю конвеєрну обробку, синхронізацію потоків інформації, оперативний контроль і прозорість законотворчого процесу, безперервне відстежування життєвого циклу нормативно-правового акта.

Еталонна база даних правової інформації та її похідні охоплюють кінцеву продукцію нормотворчого процесу і зорієнтовані на забезпечення правовою інформацією широкого кола користувачів за допомогою інформаційно-пошукових систем **“Законодавство”**, **“Закони та підзаконні акти України в Інтернет”**, які дають змогу швидко здійснювати багатоваріантний пошук необхідних даних.

Еталонна база даних нормативно-правових актів є автоматизованим фондом офіційних документів, що оперативно актуалізується (підтримується в контрольному стані) і захищена від пошкодження.

Інформаційно-пошукова система (ПС) **“Законодавство”**. ПС є сучасним і простим засобом для роботи з правовою інформацією. Вона має потужний пошуковий апарат та різноманітні засоби відображення документів, яких біля 120 000. Щоденно база даних поповнюється 70-100 документами.

ПС містить:

1. Документи органів влади України, а саме: Верховної Ради; Президента; Кабінету Міністрів; Конституційного суду, Верховного суду, Вищого господарського суду; міністерств та відомств (зокрема, Державної податкової адміністрації, Національного банку, Державної митної служби, Фонду державного майна тощо).

2. Міжнародні угоди.

3. Деякі нормативні документи органів влади СРСР та УРСР.

4. Документи регіонального законодавства.

У системі є двосторонній (українсько-російський, російсько-український) перекладач, довідник органів влади України та посадових осіб.

ПС містить “завжди актуалізований” термінологічний словник законодавства України (понад 15 000 термінів).

Унікальним інформаційним ресурсом системи є база даних органів влади з “історією” створення, перейменувань та ліквідації.

Система “Законодавство” функціонує як на окремих персональних комп'ютерах, так і у локальній мережі. Актуалізація бази даних здійснюється щоденно.

У складі системи інформаційно-аналітичного забезпечення є низка спеціалізованих комплексів, які забезпечують розробника нормативних актів необхідною інформацією з наявних електронних фондів юридичної, соціально-економічної та іншої інформації, в тому числі відомчих нормативних актів, зарубіжного законодавства, каталогів літератури, фондів інформаційних агентств світу, стенограм засідань Верховної Ради України, матеріалів інших зібрань, обговорень, пропозицій до законопроектів, результатів голосувань, програм народних депутатів, партій, рухів, статистичних даних міністерств, відомств, соціологічних досліджень, звернень, скарг і пропозицій громадян, організацій та інших масивів даних, що містять проблемні питання, наявні в державі та суспільстві.

* Праця відзначена Державною премією України в галузі науки і техніки

Інформаційна система Верховної Ради України надає можливість отримувати різноманітні аналітичні довідки з таких підсистем, баз даних, як “Законопроект”, “Стенограми”, “Законотворець”, “Зворотний зв'язок”, “Рада”, “Контроль проходження законопроектів” та інше.

Підсистеми технічного, мережного програмного забезпечення зорієнтовані на доведення до користувачів інформації з інтегрованої бази даних у варіантах за допомогою окремих автоматизованих робочих місць (АРМ) у вигляді протоколів поновлення та з використанням мережі Інтернет і локальної мережі, на компакт-дисках, електронною поштою.

Підсистема “Законопроект” обслуговує технологічний процес розроблення законодавчих актів від дати реєстрації початкового варіанту, вивчення проблеми, що потребує правового врегулювання, збирання пропозицій, необхідної інформації з різних джерел, формування змісту законопроектів до кінцевого юридичного оформлення.

Ця підсистема дає можливість залучати до творчого процесу відповідних фахівців і зацікавлених осіб, які бажають або зобов'язані працювати над проектом закону.

Отже, завдяки застосуванню такої комп'ютеризованої технології кожна пропозиція, проект закону або інший документ проходять фахову експертизу та одержують позитивну (негативну) оцінку шляхом голосування народними депутатами.

Вхідною інформацією комплексу є тексти законопроектів, що зберігаються в центральному сервері комп'ютерної мережі Верховної Ради України, інші дані щодо кожного законопроекту та його інформаційне забезпечення.

Крім того, комплекс надає можливість виконувати планування, облік, аналіз, обробку даних, отримувати довідкову інформацію, що накопичується в базі даних.

“Контроль проходження законопроектів” використовується для безперервного відстежування за проходженням законопроектів у Верховній Раді України згідно з Регламентом, планом робіт та порядком денним засідань.

Автоматизовані робочі місця (АРМ) “Законотворець” використовуються для підготовки законопроектів, порівняльних таблиць (формування, коригування, порівняння, аналіз) для розгляду й обговорення на пленарних засіданнях.

Вхідною інформацією для АРМ “Законотворець” є проект тексту закону, який вноситься на розгляд Верховної Ради України, а також тексти альтернативних проектів, порівняльні таблиці, таблиці співвідношень і текст кінцевої редакції закону, прийнятого на сесії Верховної Ради України. Застосування АРМ “Законотворець” дає можливість оперативно, якісно та ефективно готувати законопроекти для розгляду на сесії Верховної Ради, подавати інформацію в наочній формі (порівняльні таблиці), користуватися базою чинних законів, створювати таблиці змін і доповнень у порівнянні з іншими текстами законів.

Структурування тексту проекту та його розмітка полегшують подальше внесення пропозицій, зауважень і коригування проекту на всіх етапах його розгляду.

Користувачеві надається можливість переглянути на екрані комп'ютера та роздрукувати порівняльну таблицю і таблицю зауважень до всього тексту або окремих його частин, кінцеву редакцію, таблиці співвідношень у двох варіантах (для двох або кількох законопроектів).

Інформаційно-аналітичний комплекс “Зворотний зв'язок”. Оперативне опрацювання великих обсягів і потоків інформації, потреба інформаційно-аналітичного супроводу кожного етапу законотворчого процесу, накопичення та швидкого доступу до інформації в різноманітних аспектах визначили необхідність створення інформаційно-аналітичного комплексу “Зворотний зв'язок”. Він здійснює опрацювання звернень, пропозицій та скарг громадян, організацій, повідомлень преси, дає змогу відслідковувати фактичні результати дії нормативно-правових актів, обробку даних про народних депутатів, їхні програми.

Ця інформація використовується для формування переліку питань, що підлягають законодавчому врегулюванню і внесенню в план законопроектних робіт.

Планування законопроектних робіт. Низка проблемних питань щодо вдосконалення планування, організації і технології законотворчого процесу може бути вирішене створенням “*Автоматизованої системи безперервного планування, обліку, аналізу та прогнозування законопроектних робіт*”.

Ця система повинна забезпечити ритмічну роботу над законопроектами в черговості згідно рейтингової ваги, досвідно-статистичних нормативів часу потрібного на опрацювання законопроекту і кінцевих дат розгляду законів, визначених народними депутатами та фахівцями-експертами.

Ритмічність законопроектної діяльності може бути забезпечена завдяки вчасним (прогнозним) розрахункам трудомісткості опрацювання законопроектів та розподілом робіт в часі за виконавцями (підрозділами). Для цього на стадії реєстрації законопроекту має визначатись вірогідний (оптимістичний і песимістичний) норматив трудовитрат на опрацювання законопроекту по кожному підрозділу (виконавцю). Такими нормативами можуть бути досвід та статистика виконання подібних робіт в минулі періоди.

В систему мають бути введені дані про наявний кадровий потенціал підрозділів парламенту і зовнішніх виконавців, а також календар робочих і вихідних днів в поточному плановому періоді.

Система працюватиме в реальному часі (безперервно) в складі комп’ютеризованої інформаційно-аналітичної системи Верховної Ради і видаватиме дані про стан опрацювання законопроектів (відставання, випередження в днях) з прив’язкою до календарного періоду в розрізі підрозділів. Система також видаватиме дані про завантаження виконавців в людиноднях (завантаження, перевантаження) в процесі управління законотворчим процесом, що можливо при належній дисципліні обліку щодо передачі виконаних робіт від підрозділу до підрозділу. Така інформація може також використовуватись для удосконалення організаційно-штатної структури апарату парламенту.

Світова електронна мережа правових документів. В сучасних умовах міждержавного співробітництва законотворча та правозастосовча діяльність потребує доступу до міжнародної системи правової інформації.

Використання завдяки Інтернет інформаційної системи GLIN (Бібліотека Конгресу США), правових баз даних Російської Федерації, Євросоюзу інших держав розглядається як складова частина інформаційно-аналітичного забезпечення законодавчої та правозастосовчої діяльності, нарощування інформаційного забезпечення українського парламенту, реалізації міжпарламентських інформаційних обмінів, гармонізації законодавства України з міжнародним законодавством.

Автоматизована системи порівняльного аналізу законодавства України та інших країн створюється для проведення фахівцями порівняльного аналізу законодавчих актів України з відповідними актами інших країн.

Система включає в себе бази даних юридичних документів двох (або більше) країн, пошукову систему та систему перекладу документів.

Завданням аналітика є знайти у базі даних українські юридичні документи, що відносяться до обраної теми, для чого він визначає кілька слів, як критерій пошуку. При цьому також повинен використовуватись тезаурус EUROVOC, потім використовуючи ті самі слова, які автоматично перекладаються на іноземну мову, вибираються документи з іноземної бази даних. Результати пошуку подаються у вигляді списків документів, що складаються з назв, дат та ряду необхідних атрибутів документів. Далі надається можливість вибрати та читати на екрані будь-який документ із обох списків, роздрукувати його, зробити комп’ютерний його переклад з іноземної мови на українську та навпаки.

Треба підкреслити, що запропонована система розшукуватиме документи за набором слів, які, по-перше, знаходяться безпосередньо у тексті документу, а, по-друге, можуть бути у будь-яких формах, а не тільки точно такі, які були задані оператором. Таким чином, система пошуку не потребуватиме при завантаженні документа додатково вводити так звані “ключові слова”, а пошук стає набагато ефективнішим, оскільки виконується безпосередньо за текстом документів. Отже, аналітик має можливість знайти документи, що його цікавлять, як серед законодавчих актів України, так і в законодавчій базі іншої країни (або країн), отримати переклад іноземного документа українською мовою, зберегти його у вигляді файлу або надрукувати. Далі формуються порівняльні таблиці правових норм двох і більше країн за алгоритмами подібними з АРМ “Законотворець”.

Інформаційно-технічний комплекс “Рада” призначений для комп’ютеризованого супроводження пленарних засідань Верховної Ради України, забезпечення продуктивної роботи народних депутатів як під час засідань, так і при проведенні аналізу діяльності роботи парламенту (голосувань) **.

Система «Рада» під’єднана до комп’ютерної мережі Верховної Ради і складається із спеціалізованих автоматизованих робочих місць, об’єднаних у локальну мережу. Вхідною інформацією цієї системи є анкетні дані народних депутатів, дані про партії, фракції та групи народних депутатів у парламенті, комітети Верховної Ради та інші відомості.

Вихідними даними системи «Рада» є дані про результати голосувань, що видаються згідно з Регламентом Верховної Ради та окремі аналітичні довідки на замовлення народних депутатів, комітетів і фракцій.

Комп’ютерна мережа Верховної Ради України є однією з потужних серед мереж, функціонуючих в органах державної влади, оснащена сучасною технікою, інформаційними фондами, програмними засобами.

Мережа, розгалужена у будинках Верховної Ради, об’єднує понад 1500 робочих станцій і має доступ до глобальної мережі Інтернет, яка широко використовується як для збирання, оброблення різноманітної інформації, так і для надання послуг внутрішнім і зовнішнім користувачам.

Доступ до інформації надається з робочих місць (комп’ютерів) секретаріатів комітетів, фракцій, груп та підрозділів апарату Верховної Ради.

Підсумовуючи сказане, треба відзначити, що системна інформатизація законотворчого процесу в українському парламенті дозволила впровадити сучасну організацію та технологію опрацювання даних, яка охоплює використання нових методів і засобів, фіксацію і попередню підготовку інформації, зберігання, актуалізацію, запобіжне дублювання її на випадок можливих пошкоджень оригіналу й оперативне надання даних користувачам у потрібних їм аспектах. При цьому пропонуються різноманітні форми надання інформації: від короткочасної видачі на екран до виводу на різні пристрої (друкування, компакт-диски та інші носії).

Впровадження комп’ютеризованої інформаційно-аналітичної системи законотворчої та правозастосовчої діяльності сприяє:

- піднесенню рівня обґрунтованості рішень за рахунок можливості широкого використання різних джерел альтернативної аналітичної інформації, вчасного оброблення даних, більш повного інформаційного забезпечення нормотворчої діяльності, застосування сучасних методів та засобів опрацювання даних, що сприяє зменшенню впливу суб’єктивних чинників;
- підвищенню продуктивності праці в нормотворчій та правозастосовчій діяльності за рахунок можливості швидкого пошуку та порівняльного аналізу даних у великих масивах інформації;

** В 2002 р. впроваджена “Рада 3”

- впровадженню принципу одноразової фіксації та спільного використання даних, а також технології їх опрацювання і пересилки;
- синхронізації інформаційних потоків, скороченню технологічного циклу проходження документів, уникненню паралелізму в законопроектних роботах та багатоаспектному використанні накопичених даних;
- можливості застосування сучасних методів моделювання та прогнозування наслідків уведення нових нормативно-правових актів;
- економії матеріальних і трудових ресурсів при розробленні нормативних актів.

Разом з цим є низка проблемних питань, що потребують вирішення. Зокрема, удосконалення планування законопроектних робіт, впровадження дієвих механізмів системної інформатизації управління на міжвідомчому рівні, створення автоматизованої системи порівняльного аналізу нормативно-правових баз даних України та інших країн, адаптація тезаурусу ЄС EUROVOC до потреб України та інші.

В.ЦИМБАЛЮК, кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ В ТЕОРІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Сучасна наукова думка щодо суспільних інформаційних відносин активно формує риси такого глобального соціо-технічного явища як інформаційна культура. Вона є відображенням формування нового етапу розвитку людства – інформаційного суспільства - суспільства, в якому відносини між його суб'єктами ґрунтуються на соціальному потенціалі (ресурсі) який формується на засадах діяльності людей з використанням послуг, що надаються за допомогою комп'ютерних інформаційних технологій та технологій електронного зв'язку (електронної телекомунікації).

У правознавстві, теорії організації соціальних систем та теорії національної безпеки (складовою якої є теорія національної інформаційної безпеки), з метою відмежування зазначеного змісту інформаційного суспільства від наполегливих трактувань його у контексті традиційних засобів масової інформації (журналістського права) чи бібліотекознавства, або архівознавства була введена більш модерна категорія “кібер-суспільство”.

У будь-якому якісному посібнику чи підручнику з правознавства обов'язково присутня тематика про правову культуру, культуру права, їх вплив на суспільні відносини, правосвідомість, правотворчість, правозастосування тощо. У теорії управління соціальними системами, теорії організації соціальних систем (текнології), менеджменті, як правило, мова йде про управлінську культуру, культуру управління в етичному та естетичному аспектах. У кращому разі, мова може йти про культуру діловодства чи культуру документообігу.

В більшості публікацій із зазначених традиційних наук формулювання інформаційної культури, навряд чи можна зустріти. В окремих випадках про інформаційну культуру коротко мова йде у публікаціях за культурологічною спрямованістю.

Проте сутність категорії “інформаційна культура” поступово проникає у галузеве законодавство України, та деякі підзаконні нормативно-правові акти. У той же час ні в нормативно-правових актах, ні в науково-практичній літературі не існує чіткого однозначного визначення.

У даній статті пропонуються результати дослідження щодо з'ясування сутності та змісту інформаційної культури, як чинника національної інформаційної безпеки й об'єкта (предмета) правознавства: у контексті методології інформаційного права, методик правової інформатики, організаційно-правового аспекту.